

SPIJKER JE SPELLING BIJ

—
Danielle De Smet
& Liesbet De Vuyst

Uitgeverij Academia Press
Coupure Rechts 88
9000 Gent
België

www.academiapress.be

Uitgeverij Academia Press maakt deel uit van Lannoo Uitgeverij,
de boeken- en multimediativisie van Uitgeverij Lannoo nv.

ISBN 9789401462822
D/2020/45/20
NUR 623

Danielle De Smet & Liesbet De Vuyst
Spijker je spelling bij
Gent, Academia Press, 2020, 156 p.

Eerste druk, 2020
Vormgeving: Davine Peleman

© Danielle De Smet, Liesbet De Vuyst & Uitgeverij Lannoo nv, Tielt

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Inleiding	7
HOOFDSTUK 1: Werkwoorden	11
HOOFDSTUK 2: Aaneenschrijven	28
HOOFDSTUK 3: Het koppelteken of liggend streepje	37
HOOFDSTUK 4: Het trema of deelteken	46
HOOFDSTUK 5: De tussenklank -n	56
HOOFDSTUK 6: De tussenklank -s	62
HOOFDSTUK 7: Accenttekens	67
HOOFDSTUK 8: De apostrof of het weglatingsteken	70
HOOFDSTUK 9: Vreemde woorden of leenwoorden	74
HOOFDSTUK 10: Meervoudsvormen	83
HOOFDSTUK 11: Verkleinvormen	91
HOOFDSTUK 12: Hoofdletters	96
HOOFDSTUK 13: Afkortingen, letter- en initiaalwoorden	106
HOOFDSTUK 14: Splitsen in lettergrepen	111
HOOFDSTUK 15: Leestekens	116
HOOFDSTUK 16: Honderd moeilijke woorden	122
HOOFDSTUK 17: Zestien twijfelgevallen met ei en ij	124
Herhalingsoefeningen	126
Bronnenlijst	154

Inleiding

Rond 1860 ontwierpen Matthias de Vries en Lammert te Winkel, de eerste redacteuren van het Woordenboek der Nederlandsche Taal, onze spelling. Ze werd in België officieel ingevoerd in 1864, en in Nederland vanaf 1883 gebruikt voor officiële teksten. De spelling-De Vries en te Winkel was tot 1947 de enige aanvaarde spelling in ons taalgebied. In 1934 werd ze – alleen in Nederland – vereenvoudigd voor het onderwijs. Deze vereenvoudiging noemen we de spelling-Marchant.

De eerste aanpassing voor het algemene gebruik werd in België ingevoerd in 1946 en in Nederland in 1947. In 1954 werd de Woordenlijst van de Nederlandse taal – het Groene Boekje – uitgegeven als uitwerking van die spelling. Dat boekje bevatte voor bastaardwoorden een ‘voorkeurspelling’ en een alternatieve ‘toegelaten spelling’. Maar dat leidde tot heel wat onzekerheid bij veel taalgebruikers, en bovendien was de keuze tussen beide spellingen niet altijd even consequent.

In 1990 richtte de Nederlandse Taalunie (het Vlaams-Nederlandse overheidsorgaan dat werd opgericht om de belangen van de Nederlandse taal te behartigen) de commissie-Geerts op. Onder leiding van de Leuvense hoogleraar prof. dr. Guido Geerts kreeg deze commissie de opdracht om de spellingherziening te regelen. In 1995 werden de nieuwe spellingregels ingevoerd: de voorkeurspelling werd afgeschaft en er kwamen nieuwe regels voor de tussenklank -e(n) in samenstellingen.

In 1994 (dus nog vóór de verschijning van de nieuwe woordenlijst) besloten de toenmalige ministers van de Nederlandse Taalunie dat er om de tien jaar een actuele editie van het Groene Boekje zou verschijnen, maar met behoud van de spellingregels.

In 2005 kwam de eerste nieuwe editie. De spellingaanpassingen die erin werden opgenomen, waren hoofdzakelijk vereenvoudigingen en verbeteringen. Toch werden er ook enkele regels veranderd en nieuwe regels toegevoegd. Zo werd de paardebloemregel geschrapt, zodat er maar vier uitzonderingen meer waren op de hoofdregel van de tussen-n. Verder kwamen er ook nieuwe voorschriften voor het hoofdlettergebruik, voor de schrijfwijze van samenstellingen met letters,

afkortingen en symbolen en voor Engelse leenwoorden. Dat betekende dat 2,7 procent van alle opgenomen woorden een nieuwe spelling kreeg. Ten slotte werden er ook een aantal nieuwe woorden aan de Woordenlijst toegevoegd.

De editie van 2005 telde zo'n 102 000 woorden; dat zijn er 6000 meer dan in de editie 1995.

Aan de officiële woordenlijst van 2015 werden alleen nieuwe woorden en uitdrukkingen toegevoegd, waaronder heel wat woorden van Surinaamse en Caribische oorsprong. Ze bevat nu zo'n 180 000 woorden, bijna een verdubbeling van de lijst van 2005. De volledige Woordenlijst Nederlandse Taal kun je online raadplegen op <http://woordenlijst.org>. De spellingregels bleven in 2015 onveranderd.

HOOFDSTUK 1

Werkwoorden

1.1 TEGENWOORDIGE TIJD

Hoofregel

In de tegenwoordige tijd krijgen Nederlandse werkwoorden in de tweede en derde persoon enkelvoud een -t bij de stam:

ik studeer	ik vind	ik juich
jij studeert	jij vindt	jij juicht
hij studeert	hij vindt	hij juicht

LET OP:

De uitdrukking *naar verluidt* is een derde persoon enkelvoud (naar het verluidt).

MAAR:

Als de pv voor het onderwerp je/jij staat (inversie), schrijf je geen -t:

je fietst	fiets je?
je antwoordt	antwoord je?
je schrijft	schrijf je?
je leidt	leid je?

LET OP:

De regel geldt niet wanneer *je* meewerkend voorwerp of bezittelijk voornaamwoord is:

Op het examen wordt je gevraagd om het aanwezigheidsblad te tekenen.
Wordt je vriendje dan toch piloot?

1.2 VERLEDEN TIJD EN VOLTOOID DEELWOORD VAN ZWAKKE WERKWOORDEN

Hier geldt de regel van 't kofschip:

- Stam + te (verleden tijd) / (ge) + stam + t (voltooid deelwoord): de laatste klank die je hoort in de infinitief voor -en, is een medeklinker van 't kofschip of een sj-klank:

missen	miste	gemist
lokken	lokte	gelokt
onderstrepen	onderstreepte	onderstreept
wachten	wachtte	gewacht

De speler miste een heel belangrijke wedstrijd.

Zij werd met allerlei valse voorwendsels naar België gelokt.

Heb jij alle correcte woorden onderstreept?

Hij wachtte geduldig tot iedereen zijn kopij had ingediend.

- Stam + de (verleden tijd) / (ge) + stam + d (voltooid deelwoord): de laatste klank die je hoort in de infinitief voor -en, is geen medeklinker van 't kofschip of een klinker:

branden	brandde	gebrand
huilen	hulde	gehuild
leren	leerde	geleerd
skiën	skiede	geskied

Toen de bom ontplofte, brandde de auto helemaal uit.

Tijdens de film heeft ze de hele tijd gehuild.

Vorig jaar hebben wij Italiaans geleerd.

Ik heb nog nooit op kunstsneeuw geskied.

1.3 HET VOLTOOID DEELWOORD ALS ADJECTIEF

Eindigt een voltooid deelwoord op -en, dan verandert er niets aan de schrijfwijze als je het als adjectief gebruikt.

Het brood is gebakken.

Het gebakken brood ruikt lekker.

Eindigt een voltooid deelwoord op -t of op -d, dan voegen we een -e toe als je het als adjectief gebruikt.

Het schip dat gisteren gestrand is, moet worden losgetrokken.

Het gestrande schip wordt straks losgetrokken.

LET OP:

Bij de laatste groep blijven de algemene spellingregels wel van toepassing. Dat betekent dat je na een korte klank je medeklinker moet verdubbelen en dat je bij een lange klank slechts één klinkerteken nodig hebt:

De mannen zijn uitgeput van het werk.

De uitgeputte mannen liggen in het gras.

Ik heb de foto wat vergroot.

De vergrote foto staat echt beeldig op je kast.

1.4 IMPERATIEF

De imperatief (gebiedende wijs) drukt een gebod (bevel) of verbod uit. Hij is altijd enkelvoud:

Kom hier!

Word volwassen!

LET OP:

Als een imperatief gevolgd wordt door een *u* die onderwerp is, krijgt het werkwoord een -t:

Meldt u zich bij de receptioniste.

Denkt u gerust nog wat na.

Draait u zich even om.

Loopt u door, alstublieft!

MAAR:

Als *u* de betekenis heeft van *zich* (wederkerend voornaamwoord), dan staat er geen -t:

Wind u niet zo op.

Hoed u voor oplichters.

(u kan hier vervangen worden door uzelf)

OPMERKING:

Stam + t is de verouderde vorm van de gebiedende wijs, die je alleen nog vindt in (oude) vaste uitdrukkingen (zoals in liedjes en Bijbelteksten):

Komt allen tezamen!

Bezint eer ge begint!

1.5 ENKELE TWIJFELGEVALLEN

- U + hulpwerkwoorden
Gebruik de werkwoordsvorm van de tweede persoon enkelvoud (je) voor de volgende werkwoorden:

hebben	u hebt
kunnen	u kunt
mogen	u mag
willen	u wilt
zijn	ubent
zullen	u zult – u zou
- Hij wil of hij wilt?
Alleen hij wil is correct!
Hij wil altijd zijn eigen zin doen.
- Je zal of je zult?
Je zult het zelf zien.
Je wilt zeggen dat het goed is.
Je kunt ook de trein nemen.

Alleen wanneer *je* de algemene betekenis van *men* heeft, gebruik je *je zal*, *je wil*, *je kan*:

Je zal het maar meemaken.
Je bent jong en je wil wat.
Je kan maar beter goed verzekerd zijn.

1.6 STAMTIJDEN VAN ENKELE 'PROBLEEMWERKWOORDEN'

infinitief	o.v.t.	voltooid deelwoord
aanzien	zag aan	aangezien
afgelasten	gelastte af	afgelast
bederven	bedierf	bedorven
belijden	beleed	beleden
benijden	benijdde	benijd
bevelen	beval	bevolen
bidden	bad	gebeden
blazen	blies	geblazen

infinitief	o.v.t.	voltooid deelwoord
breien	breide	gebreid
brouwen	brouwde	gebrouwen
delven	dolf/delfde	gedolven
durven	durfde	gedurfd
eten	at	gegeten
genezen	genas	genezen
graven	groef	gegraven
hangen	hing	gehangen
heffen	hief	geheven
hijsen	hees	gehesen
jagen	jaagde (op jacht)/ joeg (andere betekenis)	gejaagd
kerven	kerfde/korf	gekerfd/gekorven
kijven	keef	gekeven
klagen	klaagde	geklaagd
klieven (door lucht)	kliefde	gekliefd
kloven (bv. diamant)	kloofde	gekloofd
krimpen	kromp	gekrompen
kunnen	kon	gekund
lezen	las	gelezen
malen (graan)	maalde	gemalen
meten	mat	gemeten
melken	molk/melkte	gemolken
mogen	mocht	gemogen
overhalen	haalde over	overgehaald
plegen (moord)	pleegde	gepleegd
pluizen	ploos (uitrafelen) pluisde (pluisjes)	geplozen gepluisd
plukken	plukte	geplukt
prijzen	prees (loven) prijsde (prijs bepalen)	geprezen geprijsd
raden	raadde	geraden
rekken	rekte	gerekt
rijgen	reeg	geregen
rijzen	rees	gerezen